

NOWA PODSTAWA
PROGRAMOWA

5

Planeta
Nowa

Zeszyt ćwiczeń

DO GEOGRAFII
DLA KLASY PIĄTEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

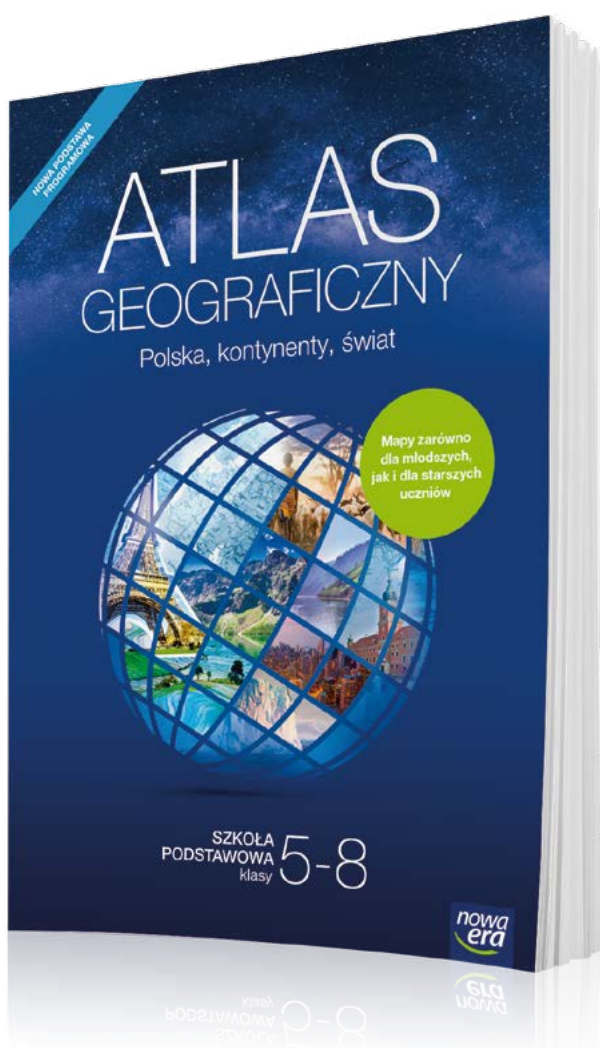
nowa
era

ATLAS

GEOGRAFICZNY 5-8

DLA KLAS

Nowy atlas geograficzny *Polska, kontynenty, świat* jest przeznaczony dla uczniów klas 5–8 szkoły podstawowej. Zawiera komplet aktualnych map i danych statystycznych niezbędnych w nauce geografii. Uwzględnia wymagania nowej podstawy programowej. Stanowi doskonałe uzupełnienie podręcznika i zeszytu ćwiczeń.

**Ponad 250 map
oraz 70 tablic
z danymi
statystycznymi**

- Czytelne mapy regionów Polski, Europy i świata – łatwe w odbiorze dla uczniów klas 5 i 6.
- Ogólnogeograficzne i tematyczne mapy Polski oraz poszczególnych kontynentów – dostosowane do percepcji uczniów klas 7 i 8.
- Mapy tematyczne prezentujące zagadnienia ujęte w nowej podstawie programowej.

sklep.nowaera.pl

5

Planeta
Nowa

Kamila Skomoroko

Zeszyt ćwiczeń

DO GEOGRAFII
DLA KLASY PIĄTEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

nowa
era

Twoje mocne strony

Planeta Nowa

Zeszyt ćwiczeń jest skorelowany z podręcznikiem *Planeta Nowa* dla klasy piątej dopuszczonym do użytku szkolnego i wpisanym do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania geografii w szkole podstawowej.

Numer ewidencyjny podręcznika w wykazie MEN: 906/1/2018

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują. Zawartość publikacji możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie umieszczaj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Możesz skopiować część publikacji jedynie na własny użytek.

Szanujemy cudzą własność i prawo. Więcej na www.legalnakultura.pl

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o. 2018
ISBN 978-83-267-3339-0

Wydanie drugie
Warszawa 2019

Koordinacja prac i redakcja merytoryczna: Jan Niedźwiecki.

Współpraca redakcyjna: Justyna Leszko. **Redakcja językowa:** Anna Lota.

Nadzór artystyczny: Kaia Pichler.

Opieka graficzna: Ewa Kaletyn. **Projekt okładki:** Maciej Galiński.

Projekt graficzny: Ewa Kaletyn. **Opracowanie graficzne:** Piotr Zabłudowski, Klaudia Jaročka, Grażyna Truchlińska, Marek Błozsko. **Ilustracje:** Elżbieta Buczkowska, Joanna Ptak, Krzysztof Mrawiński, Marek Nawrocki.

Mapy: Zespół Kartograficzny Nowa Era. **Fotoserwis:** Bogdan Wańkowicz.

Realizacja projektu graficznego: Mariusz Trzaskalski.

Zdjęcia pochodzą ze zbiorów:

BE&W: Alamy Stock Photo – Florin Brezeanu s. 40 (burak cukrowy), George And Monserrate Schwartz s. 16; Łukasz Zandecki s. 33, Wojciech Wójcik s. 29; **FORUM:** Marek Skorupski s. 57 (portret Pawła E. Strzeleckiego); **GETTY IMAGES:** E+/fotoVoyager s. 88 (Himalaje), iStock Editorial/MicheleVacchiano s. 86, iStockphoto – extravagantni s. 80 (Akropolis), Freeartist s. 81 (wąska uliczka), ibraman3012 s. 52, Pascale Gueret s. 12 (wzgórze), tellmemore000 s. 22 (krajobraz przemysłowy); Robert Harding World Imagery/Christian Kober s. 89; **SHUTTERSTOCK:** Anna Omelchenko s. 3, 13, 18, 22, 26, 35, 38, 55, 65, 76 (Tomek, Krzysiek), ArtFamily s. 3, 5, 13, 22, 35, 48, 61, 65, 73, 76 (Zosia), badahos s. 40 (chmiel), Birute Vijeikiene s. 84 (borówka), bogumil s. 46 (Tatry Zachodnie), Botond Horvath s. 80 (Alhambra), canadastock s. 67 (maki), Daniel Prudek s. 90, De Visu s. 75 (wnętrze jurty), Erik Mandre s. 84 (rosomak), Evgeniy Melnikov s. 73 (bobak), fboudrias s. 68 (wulkan), Francois Gagnon – okładka, Galyna Andrusenko s. 73 (lampart), Gelpi s. 3, 8, 13, 48, 55, 61, 76 (Marcin), gigello s. 67 (las liściasty), Givaga s. 12 (kostka lodu), Greg Brave s. 57 (Góry Śnieżne), Gyzafoto s. 43 (granit), Halina1601 s. 50 (turnia), hecke61 s. 74 (step), 92, ILYA AKINSHIN s. 77 (niezłazdź polarny), Jesus Giraldo Gutierrez s. 73 (drop), joic s. 12 (lina), JohnKruger s. 41, Julian W s. 74 (baobab), Krasula s. 84 (gluszczyk), Leksele s. 77 (maskonur, pingwin), lichtmaster s. 84 (jodła), mahey s. 70, Mariusz Niedzwiedzki s. 50 (ostaniec wapienny), Mariusz Szczygiel s. 22 (krajobraz rolniczy), Marsan s. 50 (klif), Matt Makes Photos s. 78, Michal Majewski PL s. 39, Milosz Maslanka s. 46 (Tatry Wysokie), 50 (wąwóz), 75 (stawianie jurty 1 i 2), Monkey Business Images s. 3, 22, 26, 35, 38, 48, 55, 65, 73, 76 (Ania), Natalia Golubnycha s. 67 (tajga), Olesya Boeva s. 67 (tundra), Pablo Scapinachs s. 12 (wyspa), Patrick Messier s. 73 (antylopa), Patrick Poendl s. 77 (oaza), prochasson frederic s. 77 (wydyma), RAndrei s. 81 (białe budynki), Scanra11 s. 68 (tory), Sebastian Kaulitzki s. 12 (kość), Sergey Uryadnikov s. 73 (sępy), Sergey Uryadnikov s. 84 (niezłazdź brunatny), S-F s. 22 (krajobraz miejski), Supertrooper s. 68 (helikopter), Tony Rix s. 88 (iris), T1studio s. 34, Viacheslav Lopatin s. 80 (Koloseum), Victor Tyakht s. 73 (sułak), Vladimir Melnik s. 77 (mors), Witold Hintzke s. 25 (mierzęja), Zheltobriukh Oleksandr s. 40 (pszenica); **THINKSTOCK/GETTY IMAGES:** iStockphoto – Goran Mihajlovski s. 40 (tytoń), Maciej Jaroszewski s. 29 (orlik krzykliwy), undefined undefined s. 25 (klif), VVZann s. 43 (węgiel); Wavebreak Media s. 3, 26, 38, 61 (Monika) oraz Adam Brzoza s. 47, Jacek M. Jeliński/www.zlotuptaka.eu s. 42, Sławomir Wiktorowicz s. 43 (wapienie).

Nowa Era Sp. z o.o.

Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa
www.nowaera.pl, e-mail: nowaera@nowaera.pl
Centrum Kontaktu: 801 88 10 10, 58 721 48 00

Druk i oprawa: Elanders Polska Płońsk

Poznaj swój zeszyt ćwiczeń

Zosia

Cześć! Nazywam się Zosia, a to są moi przyjaciele z klasy 5a: Krzysiek, Tomek, Monika, Ania i Marcin. W tym roku zaczynamy lekcje geografii.

Wygląda na to, że będzie ciekawie! Zdobędziemy wiele nowych informacji, m.in. o mapach oraz o krajobrazach Polski i świata. Aby przećwiczyć umiejętności i utrwalić wiedzę, rozwiążemy zadania. Czasami będziemy potrzebowali Twojej pomocy, aby uporać się z jakimś problemem.

Tomek

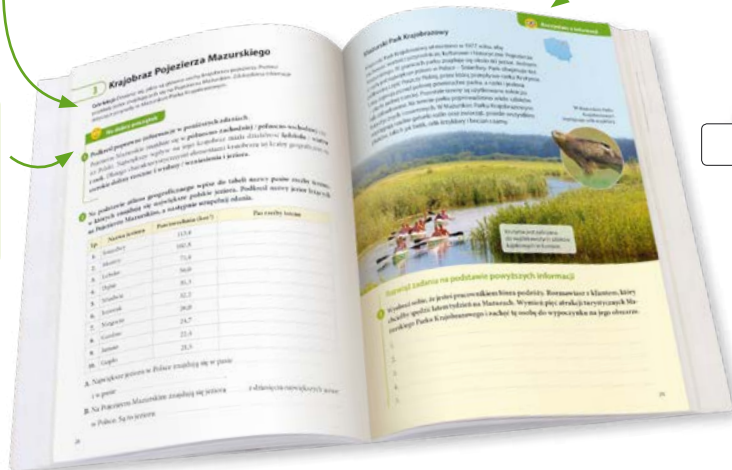
Dzięki **Celom lekcji** wymienionym pod tematem dowiesz się, czego się nauczysz, jeśli wykonasz zadania.

Korzystam z **informacji** to strony, dzięki którym nauczysz się, jak rozwiązywać zadania dotyczące konkretnego tekstu i materiału ilustracyjnego.

Na dobry początek to łatwiejsze zadania, które pomogą Ci się oswoić z tematem lekcji.

Monika

Krzysiek

Zadania **Dla dociekliwych** są trochę trudniejsze i pozwalają poszerzyć wiedzę.

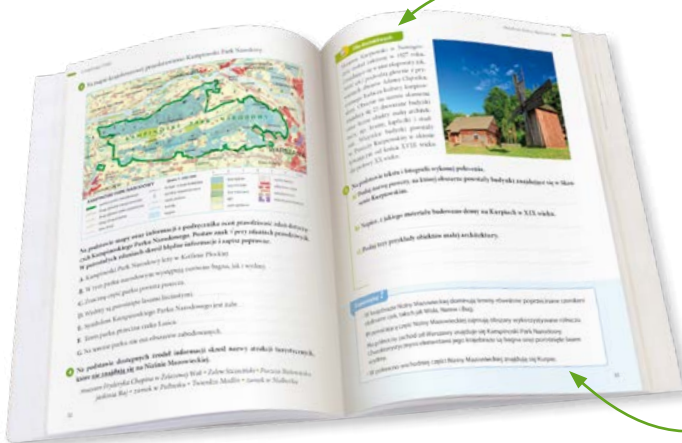

Ania

Najważniejsze informacje z omawianego tematu znajdziesz na końcu lekcji, w ramce **Zapamiętaj!**

Marcin

SPIS TREŚCI

Korzystaj z dodatkowych materiałów ukrytych pod kodami QR zamieszczonymi w publikacji.

I Mapa Polski

1. Mapa i skala	5
2. Odległości na mapie i w terenie	8
3. Ukształtowanie powierzchni na mapach	12
4. Czytamy mapę najbliższej okolicy	16
Sprawdź, czy potrafisz	20

II Krajobrazy Polski

1. Co to jest krajobraz?	22
2. Krajobraz nadmorski Wybrzeża Słowińskiego	25
3. Krajobraz Pojezierza Mazurskiego	28
4. Krajobraz Niziny Mazowieckiej	31
5. Krajobraz wielkomiejski Warszawy	34
6. Krajobraz miejsko-przemysłowy Wyżyny Śląskiej	37
7. Krajobraz rolniczy Wyżyny Lubelskiej	40
8. Krajobraz Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej	43
9. Krajobraz wysokogórski Tatr	46
Sprawdź, czy potrafisz	50

III Łądy i oceany na Ziemi

1. Przez łądy i oceany	52
2. Pierwsze podróże geograficzne	55
Sprawdź, czy potrafisz	59

IV Krajobrazy świata

1. Pogoda a klimat	61
2. Strefy klimatyczne i strefy krajobrazowe	65
3. W wilgotnym lesie równikowym i w lesie strefy umiarkowanej	68
4. Krajobrazy sawanny i stepu	72
5. Krajobrazy pustyni gorącej i pustyni lodowej	76
6. Krajobraz śródziemnomorski	80
7. Krajobrazy tajgi i tundry	83
8. Krajobraz wysokogórski Himalajów	87
Sprawdź, czy potrafisz	91
Sprawdź, czy znasz mapę!	93
Krzyżówki geograficzne	95

IV. Krajobrazy świata

1 Pogoda a klimat

Cele lekcji: Dowiesz się, czym są pogoda i klimat. Nauczysz się obliczać średnią roczną temperaturę powietrza, roczną sumę opadów atmosferycznych oraz średnią roczną amplitudę temperatury powietrza. Nauczysz się odczytywać informacje z klimatogramu.

Na dobry początek

1 Zaznacz imiona uczniów, których wypowiedzi dotyczą klimatu.

Na biegunie południowym mróz utrzymuje się przez cały rok.

Zosia

W Polsce najzimniejszym miesiącem jest styczeń.

Marcin

Ostatni tydzień wakacji był wyjątkowo deszczowy.

Monika

Styszałem, że jutro ma być przymrozek.

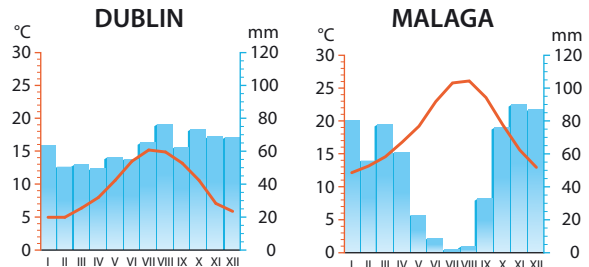

Krzysiek

2 Pani Justyna znalazła dwie promocyjne oferty sierpniowych wycieczek: do Dublina (Irlandia) i do Malagi (Hiszpania). Ponieważ zamierza wypoczywać na plaży, chciałaby, żeby podczas pobytu było jak najcieplej i jak najmniej deszczowo.

Odczytaj odpowiednie dane z klimatogramów i wpisz je do tabeli. Uzupełnij zdanie.

Miasto	Średnia temperatura powietrza w sierpniu	Suma opadów w sierpniu
Dublin		
Malaga		

Pani Justyna na sierpniowy wyjazd powinna wybrać się do _____.

Samouczek

Obliczanie średniej rocznej amplitudy temperatury powietrza

Na podstawie klimatogramu oblicz średnią roczną amplitudę temperatury powietrza w Poznaniu.

- 1 Odczytaj z klimatogramu wartości temperatury powietrza w najcieplejszym i w najzimniejszym miesiącu roku.

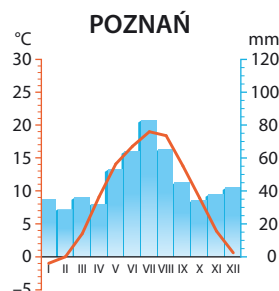
Temperatura powietrza w najcieplejszym miesiącu: 19°C

Temperatura powietrza w najzimniejszym miesiącu: -1°C

- 2 Od średniej temperatury powietrza w najcieplejszym miesiącu odejmij średnią temperaturę powietrza w najzimniejszym miesiącu.

$$19^{\circ}\text{C} - (-1^{\circ}\text{C}) = 19^{\circ}\text{C} + 1^{\circ}\text{C} = 20^{\circ}\text{C}$$

Odpowiedź: Średnia roczna amplituda temperatury powietrza w Poznaniu wynosi 20°C .

- 3 Na podstawie klimatogramów wykonaj polecenia.

- a) Oblicz średnią roczną amplitudę temperatury powietrza w Longyearbyen (archipelag Svalbard, Norwegia) i w Bangkoku (Tajlandia). Następnie uzupełnij zdanie.

Obliczenia:

Średnia roczna amplituda temperatury powietrza w Longyearbyen wynosi _____ $^{\circ}\text{C}$, a w Bangkoku – _____ $^{\circ}\text{C}$.

- b) Napisz, w której części roku najlepiej wybrać się do Longyearbyen, a w której – do Bangkoku. Uzasadnij odpowiedź.

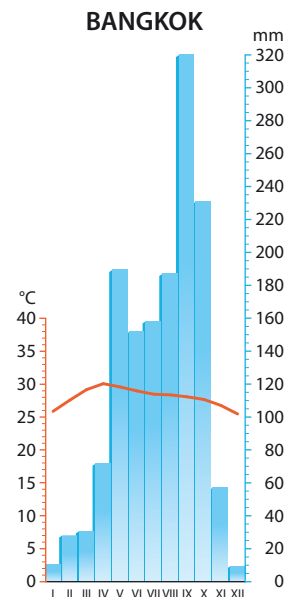
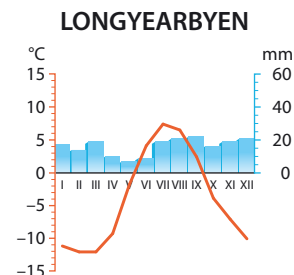

Samouczek **Obliczanie średniej rocznej temperatury powietrza i rocznej sumy opadów**

Na podstawie danych zamieszczonych w tabeli oblicz średnią roczną temperaturę powietrza i roczną sumę opadów w Moskwie (Rosja).

Miesiące	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Temperatura powietrza (°C)	-9,3	-7,7	-2,2	5,8	13,1	16,6	18,2	16,4	11,0	5,1	-1,2	-6,1
Suma opadów (mm)	42	36	34	44	51	75	94	77	65	59	58	56

1 Dodaj średnie wartości temperatury powietrza (w °C) ze wszystkich miesięcy.

$$-9,3 + (-7,7) + (-2,2) + 5,8 + 13,1 + 16,6 + 18,2 + 16,4 + 11,0 + 5,1 + (-1,2) + (-6,1) = 59,7$$

2 Podziel wynik przez liczbę miesięcy. Możesz skorzystać z kalkulatora.

$$59,7 : 12 = 4,98 \text{ (w przybliżeniu } 5,0)$$

3 Dodaj do siebie sumy opadów (w mm) ze wszystkich miesięcy.

$$42 + 36 + 34 + 44 + 51 + 75 + 94 + 77 + 65 + 59 + 58 + 56 = 691$$

Odpowiedź: Średnia roczna temperatura powietrza w Moskwie wynosi 5,0°C, a roczna suma opadów 691 mm.

4 Na podstawie danych zamieszczonych w tabeli oblicz średnią roczną temperaturę powietrza i roczną sumę opadów w Nowym Jorku (Stany Zjednoczone).

Miesiące	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Temperatura powietrza (°C)	0,9	0,9	4,9	10,7	16,7	21,9	24,9	24,1	24,0	14,8	8,6	2,4
Suma opadów (mm)	42	39	44	49	56	56	55	55	46	61	54	56

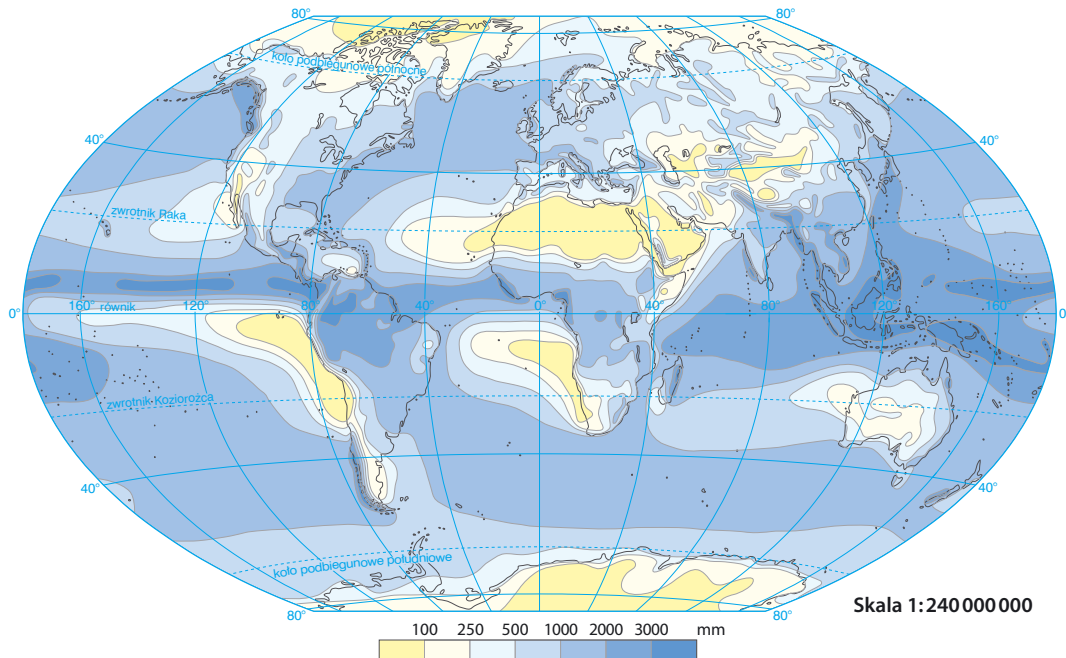
Obliczenia:

Odpowiedź: _____

Dla dociekliwych

Odszukaj w atlasie geograficznym następujące obszary: Saharę (Afryka), Nizinę Amazonki (Ameryka Południowa) i wyspę Borneo (południowo-wschodnia Azja).

Skala 1:240 000 000

5 Na podstawie zamieszczonej mapy uzupełnij zdania.

- A. Na Saharze roczna suma opadów nie jest wyższa niż _____ mm.
- B. Na Nizinie Amazonki roczna suma opadów przekracza zazwyczaj _____ mm.
- C. Na Borneo wysokość opadów wynosi przynajmniej _____ mm na rok.

Zapamiętaj !

- Pogoda to stan atmosfery w danym miejscu i czasie. Klimatem nazywamy warunki pogodowe występujące na danym obszarze w ciągu roku i powtarzające się w kolejnych latach.
- Aby obliczyć średnią roczną amplitudę temperatury powietrza, należy odjąć wartość średniej temperatury powietrza w najzimniejszym miesiącu od wartości średniej temperatury powietrza w najcieplejszym miesiącu.
- Aby obliczyć średnią roczną temperaturę powietrza, należy dodać średnie wartości temperatury powietrza ze wszystkich miesięcy i podzielić sumę przez 12.
- Aby obliczyć roczną sumę opadów, należy dodać do siebie sumy opadów ze wszystkich miesięcy.

2 Strefy klimatyczne i strefy krajobrazowe

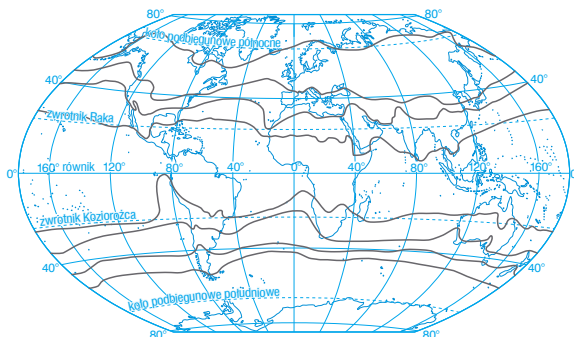
Cele lekcji: Poznasz nazwy stref klimatycznych występujących na Ziemi. Dowiesz się, czym charakteryzuje się klimat górski. Zdobędziesz informacje dotyczące zróżnicowania krajobrazów na naszej planecie i dowiesz się, dlaczego krajobrazy naturalne na Ziemi zostały przekształcone.

Na dobry początek

1 Pokoloruj mapę według wskazówek.

- A. Strefę klimatów okołobiegunowych pokoloruj na niebiesko.
- B. Strefę klimatów równikowych pokoloruj na czerwono.
- C. Strefę klimatów podzwrotnikowych pokoloruj na żółto.

Skala 1:450 000 000

- 2 Uczniowie przyjechali na wycieczkę klasową do Zakopanego. Był ciepły majowy dzień. Zgodnie z planem klasa miała wyruszyć w góry. Uczniowie byli bardzo podekscytowani, ponieważ ze względu na utrzymującą się od ich wczorajszego przyjazdu mgłę nie mogli jeszcze podziwiać widoku tatrzańskich szczytów. Po około dwóch godzinach marszu pod górę zauważyli, że w wielu miejscach leży śnieg. Gdy mgła w końcu się podniosła, okazało się, że w najwyższych partiach gór jest biało jak zimą.

Zaznacz imię ucznia, który podał właściwą przyczynę utrzymywania się śniegu w wyższych partiach gór.

Tomek

W górach temperatura powietrza obniża się wraz z wysokością.

Śnieg lepiej utrzymuje się na stromych stokach w wyższych partiach gór.

Ania

Zosia

Tatry leżą na południu Polski. Im dalej na południe, tym zimniej.

Słońce nie mogło roztopić śniegu z powodu mgły.

Krzysiek

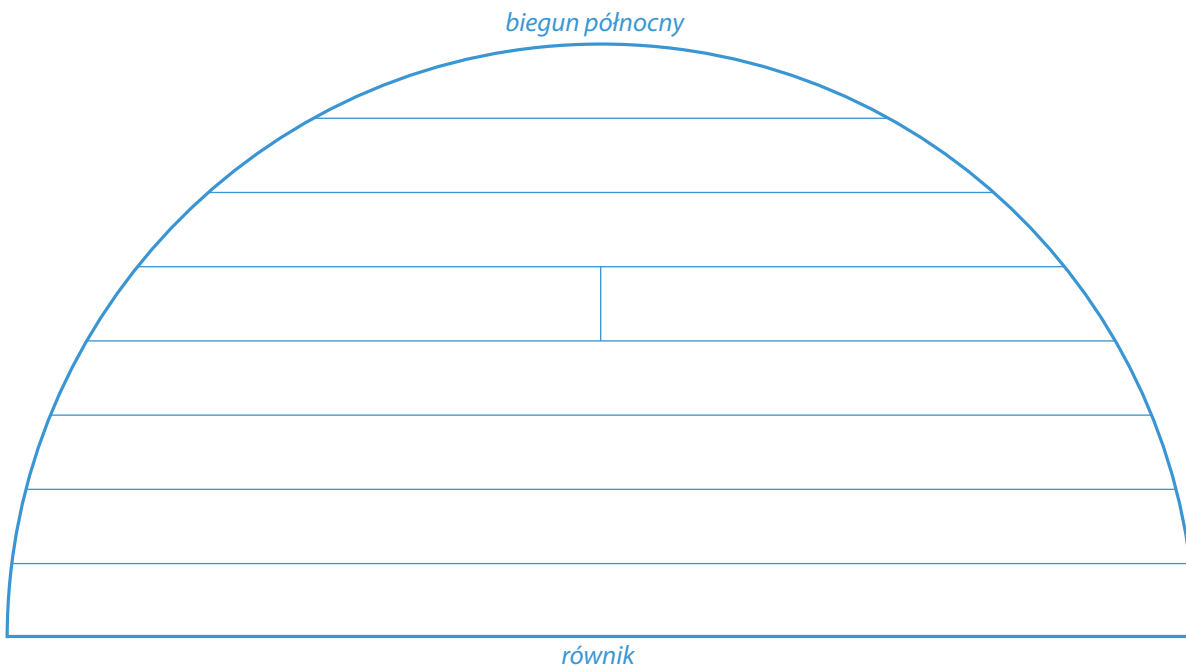
3 Wyjaśnij, dlaczego na wybrzeżach kontynentów występują stosunkowo wysokie opady, a w głębi lądu – niewielkie.

---

4 Uzupełnij rysunek tak, aby przedstawiał układ stref krajobrazowych na półkuli północnej. Użyj poniższych symboli.

5 Zaznacz właściwe dokończenie zdania.

Na Ziemi krajobrazy naturalne zachowały się na niewielkich obszarach, ponieważ

- A. ocieplenie się klimatu doprowadziło do zniszczenia lasów.
- B. naturalną roślinność zniszczył lądolód podczas epoki lodowcowej.
- C. ludzie zabudowali wiele terenów lub przekształcili je w pola uprawne.
- D. człowiek wyciął wszystkie naturalne lasy i posadził nowe.

Dla dociekliwych

Podróżnik wrócił z wyprawy po pewnym kontynencie. Przemierzał go z północnych do południowych krańców. Poniżej zamieszczono fotografie stref krajobrazowych, przez które wiodły kolejne etapy podróży.

1.

3.

2.

4.

- 6** Na podstawie informacji zamieszczonych w podręczniku podaj nazwę kontynentu, który odwiedził podróżnik, oraz nazwy krajobrazów, które sfotografował.

Kontynent: _____

Krajobrazy:

1. _____

3. _____

2. _____

4. _____

Zapamiętaj !

- Na Ziemi wyróżnia się pięć stref klimatycznych: równikową, zwrotnikową, podzwrotnikową, umiarkowaną i okołobiegunową.
- W górach wraz ze wzrostem wysokości bezwzględnej maleje średnia roczna temperatura powietrza, a zwiększają się roczne sumy opadów.
- Strefy krajobrazowe to pasy terenu układające się mniej więcej wzdłuż równoleżników. Wydzielono je na podstawie charakterystycznej roślinności, a także cech klimatu i świata zwierząt.

3 W wilgotnym lesie równikowym i w lesie strefy umiarkowanej

Cele lekcji: Dowiesz się, czym charakteryzuje się klimat strefy wilgotnych lasów równikowych. Poznasz przykłady występujących tam roślin i zwierząt. Dowiesz się, jak żyją mieszkańcy lasów równikowych. Przypomnisz sobie, jakie warstwy wyróżnia się w lasach strefy umiarkowanej oraz jakie występują w nich rośliny i zwierzęta.

Na dobry początek

Obejrzyj
film
docwiczenia.pl
Kod: N58D24

- 1 Rozwiąż rebusy dotyczące roślin i zwierząt wilgotnych lasów równikowych i zapisz hasła. Następnie wymyśl i narysuj w pustej ramce rebus dotyczący dowolnego zwierzęcia strefy lasów liściastych i mieszanych.

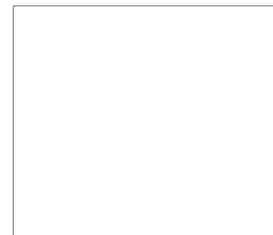
WUL = TU

S Y = CZYK

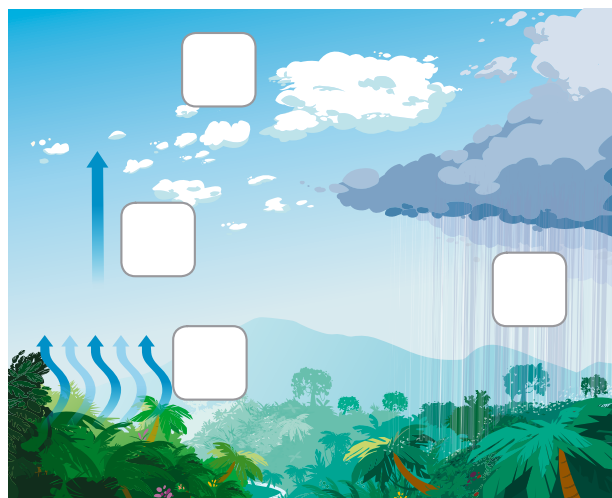
PTER = NIA

- 2 Wpisz we właściwych miejscach na ilustracji litery odpowiadające etapom powstawania deszczów w strefie wilgotnych lasów równikowych, a następnie uzupełnij zdanie.

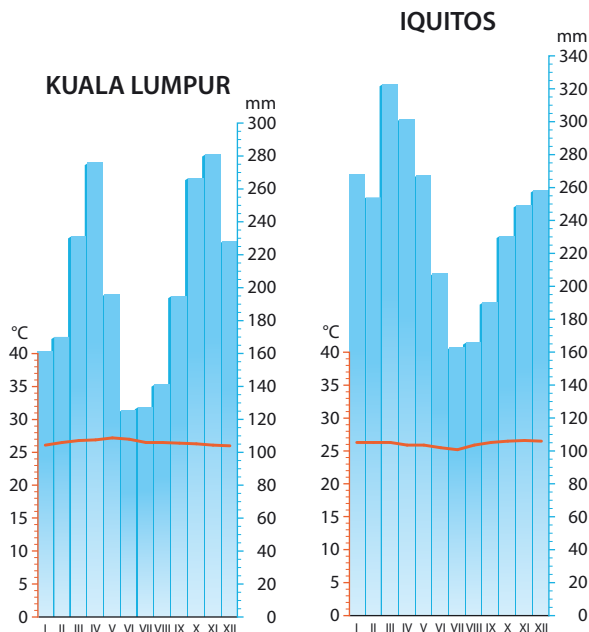
- A. Unoszenie się i ochładzanie pary wodnej.
- B. Opad ulewnego deszczu.
- C. Powstawanie chmur.
- D. Parowanie wody z powierzchni roślin, rzek, jezior i terenów podmokłych.

Opady ulewnego deszczu, które występują w strefie wilgotnych lasów równikowych codziennie po południu, są nazywane

3 Na wykresach przedstawiono dane klimatyczne dla dwóch miejscowości leżących w strefie wilgotnych lasów równikowych – Kuala Lumpur (Malezja) i Iquitos (Peru). Zaznacz trzy cechy, które charakteryzują klimat obu tych miejscowości.

- A. Wysoka suma opadów (ponad 100 mm) w każdym miesiącu.
- B. Opady przekraczające 300 mm przynajmniej w jednym miesiącu.
- C. Wysoka temperatura powietrza (ok. 25°C) w każdym miesiącu.
- D. Wyraźnie zaznaczające się dwie pory roku: pora chłodna i sucha oraz pora ciepła i deszczowa.
- E. Niewielka różnica temperatury powietrza między najcieplejszym a najchłodniejszym miesiącem w roku (najwyżej 5°C).

4 Przeczytaj fragment relacji podróżnika z jego wyprawy i wykonaj polecenia.

Wraz z moim indiańskim przewodnikiem dotarliśmy do osady położonej nad brzegiem rzeki. Rzeka dawała jedyną możliwość szybkiego i w miarę bezpiecznego dotarcia do tego miejsca. Wokół wioski, którą tworzyło kilka drewnianych, zbudowanych na palach domów, rozciągał się bardzo gęsty i ciemny las. Moją uwagę od razu zwróciły dachy domów – były pokryte palmowymi liśćmi.

a) Podaj nazwę strefy krajobrazowej, którą odwiedził podróżnik.

---

b) Wyjaśnij, dlaczego domy w tej strefie często stawia się na palach.

---

c) Napisz, dlaczego w lesie, o którym pisze podróżnik, jest mało światła.

- 5** Wpisz w odpowiednich miejscach na schemacie podane nazwy warstw, które występują w lasach strefy umiarkowanej, oraz nazwy roślin charakterystycznych dla tych warstw. Na podstawie dodatkowych źródeł wiedzy dopisz po jednej nazwie rośliny we wszystkich warstwach lasu prócz najniższej.

*korony drzew • ściółka • runo leśne • podszyt
kruszyna • buk • borówka czernica*

Warstwa lasu		Rośliny
<input type="text"/>		<input type="text"/>
<input type="text"/>		<input type="text"/>
<input type="text"/>		<input type="text"/>
<input type="text"/>		szczątki różnych roślin

- 6** Oceń prawdziwość informacji. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, albo F, jeśli jest fałszywa.

1.	Krajobraz wilgotnych lasów równikowych występuje w Ameryce Północnej, Europie i Australii.	P	F
2.	W lasach strefy umiarkowanej występują między innymi dziki i sarny.	P	F
3.	W strefie lasów liściastych i mieszanych ludność mieszka zazwyczaj w domach murowanych.	P	F
4.	Do drzew rosnących w wilgotnych lasach równikowych należą kakaowce i drzewa kapokowe.	P	F
5.	W strefie lasów liściastych i mieszanych występują cztery pory roku: wiosna, lato, jesień i zima.	P	F

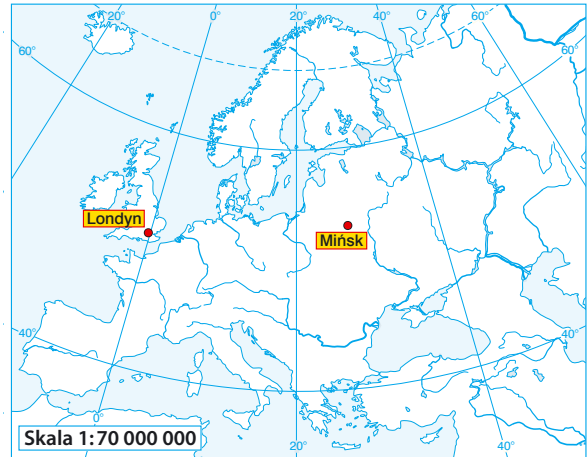
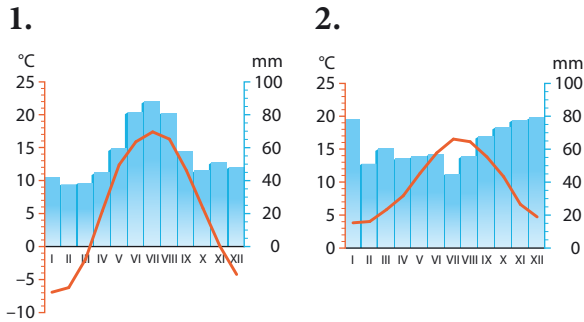

Dla dociekliwych

Londyn oraz Mińsk to dwa miasta leżące w strefie lasów liściastych i mieszanych. Londyn jest stolicą Wielkiej Brytanii, czyli kraju położonego na wyspach, a Mińsk – stolicą znajdującej się w głębi kontynentu europejskiego Białorusi.

Na mapie Europy zaznaczono Londyn i Mińsk. Poniżej zamieszczono klimatogramy sporządzone dla tych miast.

7 Podkreśl poprawne informacje w poniższych zdaniach.

- A. Klimatogram 1 przedstawia dane dla **Londynu / Mińska**.
- B. To miasto znajduje się na obszarze występowania klimatu umiarkowanego **kontynentalnego / morskiego**.
- C. O położeniu w tym klimacie świadczą dane, które można odczytać z wykresu 1:
- **mniejsza / większa** średnia roczna amplituda temperatury powietrza niż na klimatogramie 2,
  - **ujemna / dodatnia** średnia temperatura powietrza w miesiącach zimowych.

Zapamiętaj !

- W wilgotnych lasach równikowych przez cały rok utrzymują się wysokie opady oraz wysoka temperatura powietrza. Nie ma tam pór roku.
- W wilgotnych lasach równikowych występuje kilka warstw roślinności. Lasy te odznaczają się bardzo dużą różnorodnością gatunków roślin i zwierząt.
- W wilgotnych lasach równikowych buduje się drewniane domy, często na palach.
- W strefie lasów liściastych i mieszanych występują cztery pory roku. Klimat odznacza się dużą zmiennością temperatury powietrza i wysokości opadów w ciągu roku.
- W lasach strefy umiarkowanej występują cztery warstwy roślinności: ściółka, runo leśne, podszyt i korony drzew.

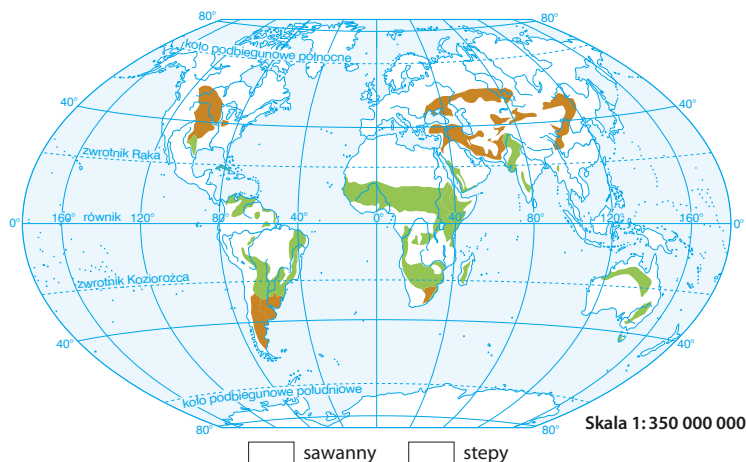
4 Krajobrazy sawanny i stepu

Cele lekcji: Nauczysz się wskazywać na mapie położenie strefy sawann i strefy stepów. Poznasz cechy klimatu tych stref oraz gatunki roślin i zwierząt, które w nich występują. Dowiesz się, jakie ludy zamieszkują sawanny i stepy oraz jaki tryb życia prowadzą.

Na dobry początek

- 1 Na mapie zaznaczono strefę sawann i strefę stepów. Pokoloruj odpowiednio ich znaki kartograficzne w legendzie mapy.

- 2 Przyporządkuj wymienione cechy klimatu do strefy sawann lub do strefy stepów. Wpisz znak X w odpowiednich miejscach tabeli.

Lp.	Cecha klimatu	Sawanna	Step
1.	Występowanie pory deszczowej i pory suchej.		
2.	Występowanie czterech pór roku.		
3.	Wysoka temperatura powietrza przez cały rok.		
4.	Duża różnica temperatury powietrza między najcieplejszym a najzimniejszym miesiącem roku.		
5.	Występowanie klimatu kontynentalnego.		
6.	Występowanie niższych opadów na obszarach położonych w sąsiedztwie pustyń, a wyższych – na terenach sąsiadujących z wilgotnymi lasami równikowymi.		

3 Zosia i Ania miały przygotować plakaty dotyczące zwierząt wybranych stref krajobrazowych. Zosia wybrała strefę sawann, a Ania – strefę stepów. Dziewczynki wycięły fotografie do plakatów ze starych czasopism.

Pomóż dziewczynkom przyporządkować zwierzęta, których fotografie znalazły w czasopismach, do odpowiednich stref. Połącz liniami fotografie zwierząt z właściwymi imionami dziewczynek.

Zosia

Szukam zwierząt sawanny.

Szukam zwierząt stepu.

Ania

4 Połącz liniami wymienione skutki z właściwymi przyczynami. Jedna z podanych przyczyn nie pasuje.

Baobaby na pewien czas zrzucają liście. •	• Większość ptaków nie lata.
Na sawannie występują stada ssaków roślinożernych. •	• Występuje pora sucha.
Na stepie ptaki budują gniazda na ziemi. •	• Nie ma drzew.
	• Występują duże obszary trawiaste.

5 Rozpoznaj przedstawione strefy krajobrazowe i wpisz pod fotografiami ich nazwy. Podpisz wskazane elementy.

6 W każdym zestawie wykreśl słowo, które nie pasuje do pozostałych. Uzasadnij swój wybór.

A. Step, sawanna, preria, pampa.

Uzasadnienie: _____

B. Akacja, ostnica, suhak, drop.

Uzasadnienie: _____

C. Zebra, słoń, lampart, żyrafa.

Uzasadnienie: _____

7 Na podstawie informacji zamieszczonych w podręczniku napisz, dlaczego tradycyjne chaty budowane przez Masajów są zazwyczaj bardzo proste.

Zobacz
zdjęcia
docwiczenia.pl
Kod: N546RE

Dla dociekliwych

W Mongolii na jurtę mówi się „ger”, czyli dom. Koczownicy przeprowadzają się nawet cztery razy w roku. Przebywają z całym dobytkiem od dwudziestu do czterdziestu kilometrów w poszukiwaniu nowych pastwisk dla swoich zwierząt. Nie jest to jednak tak trudne, jak mogłoby się wydawać, ponieważ jurta ma prostą konstrukcję i postawienie jej zajmuje nie więcej niż trzy godziny. Wnętrze jurty to jedno pomieszczenie pełniące jednocześnie funkcje sypialni, pokoju dziennego, kuchni i łazienki.

8 Na podstawie tekstu i fotografii odpowiedz na pytania.

A. Dlaczego koczownicy nie mieszkają w domach budowanych na stałe?

B. Dlaczego jurtę można szybko ustawić w nowym miejscu?

Zapamiętaj !

- Na sawannie wysoka temperatura powietrza utrzymuje się przez cały rok. Występują tam dwie pory roku: sucha i deszczowa.
- Sawannę porastają trawy oraz nieliczne drzewa, takie jak akacje i baobaby.
- Ludność sawanny trudni się uprawą ziemi lub hodowlą zwierząt.
- Step charakteryzują się bardzo dużymi różnicami temperatury powietrza między zimą i latem oraz niewielkimi sumami opadów.
- Na stepie rosną trawy i inne niskie rośliny.
- Ludność zamieszkująca stepy zajmuje się głównie hodowlą zwierząt.

Twoje mocne strony

W księgarni internetowej
Nowej Ery znajdziesz wszystko,
czego szukasz!

sklep.nowaera.pl

Bezpieczne
płatności

Bezpłatna
wysyłka

Szybka
dostawa

Planeta Nowa

Nowy zeszyt ćwiczeń dla klasy 5 już od pierwszych lekcji geografii kształci i doskonali kluczowe umiejętności geograficzne. Dzięki różnorodnym zadaniom ułatwia utrwalenie wiedzy oraz przygotowanie do sprawdzianów.

Stopniowanie trudności zadań

Na dobry początek ćwiczenia wprowadzające w tematykę lekcji.

Dla dociekliwych interesujące zadania poszerzające wiedzę z omawianego tematu.

Zainteresowanie przedmiotem

Korzystam z informacji ciekawe treści połączone z zadaniami sprawdzającymi opanowanie niezbędnych umiejętności.

Wykonywanie obliczeń

Samuczki zadania rozwiązane krok po kroku uczące wykonywania podstawowych obliczeń geograficznych.

Praca z mapą

różnorodne zadania z mapą kształcące umiejętność jej analizy.

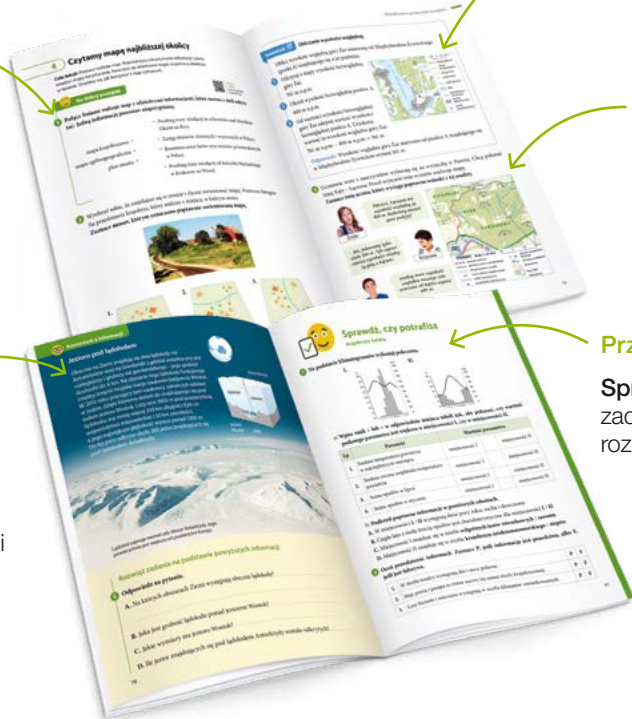
Sprawdź, czy znasz mapę!

zadania sprawdzające znajomość mapy Polski i mapy świata.

Przygotowanie do sprawdzianów

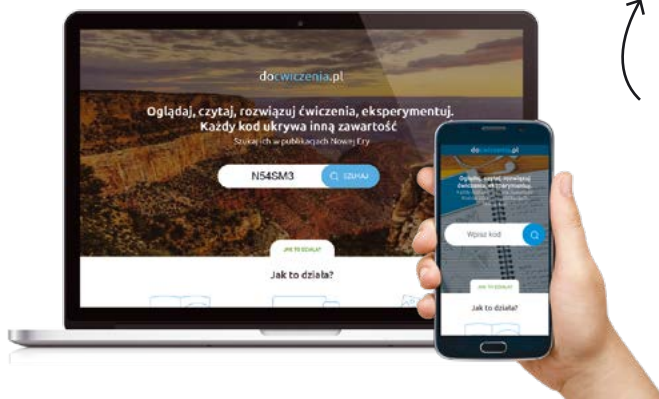
Sprawdź, czy potrafisz

zadania podsumowujące po każdym rozdziale.

Z DOSTĘPEM DO
docwiczenia.pl

*Dodatkowe materiały –
oglądaj, pobieraj,
drukuj.*

Obejrzyj
animację
docwiczenia.pl
Kod: N54SM3

*Zeskanuj kod QR,
który znajdziesz
wewnątrz
zeszytu ćwiczeń,
lub wpisz kod na
docwiczenia.pl.*

www.nowaera.pl

nowaera@nowaera.pl

Centrum Kontaktu: 801 88 10 10, 58 721 48 00

ISBN 978-83-267-3339-0

9 788326 733390